

Farkas Tamás

Két háromszéki településnévről*

Kilyén, Szotyor és ami körülöttük van

1. Kilyén és Szotyor néhány száz fős, középkori alapítású és napjainkban is csaknem színmagyar lakosságú falvak Háromszéken (Kovászna megye), Sepsiszentgyörgy közelében, melyhez 1968 óta közigazgatásilag is tartoznak. A két falu az Olt és a Feketeügy között elnyúló, termékeny Szépmező szélén, Sepsiszentgyörgytől délre, az Olt partján terül el. Rajtuk vezet keresztül a Sepsiszentgyörgy–Brassó útvonal, a mai 12-es műút. Határaik: a nagyvárossal délkeletről szomszédos Kilyénnek Sepsiszentgyörgyön kívül Szentiván, Uzon, Szotyor és Sepsiszentkirály; Kilyén déli szomszédjának, Szotyornak pedig Kilyéneken kívül Uzon, Kökök, Illyefalva és Sepsiszentkirály. (Történeti áttekintésben lásd ELEKES 2006.)

A két település közül Kilyén a régebbi. Területén (bronzkori és római kori előzményeket követően) 12. századi település nyomait találták a régészek, nevének első feljegyzése pedig — a legtöbb környékbeli helységgel, köztük Sepsiszentgyörggyel együtt — a kiemelkedő fontosságú 1332–7. évi pápai tizedjegyzékből maradt ránk: sacerdos de *Kylien*. A Kilyénnel szomszédos Szotyort itt nem említi a felsorolás, így feltehetőleg későbbi alapítású, illetve saját egyházzal még nem rendelkező falu lehetett. Egykori temploma 1463-ban már biztosan állt, ahonnan fennmaradt egy 1426-ban öntött harang is. A falu első említése azonban 1448-ból származik: *Zwthyor*. (A korai helynévi adatokra lásd FNESz., a későbbiekre SZABÓ T. 2: 86–102 és 178–81 passim. A két falu történetére lásd ORBÁN 1869: 36–7 is, összefoglalóan pedig BINDER PÁL és CSEREY ZOLTÁN „Településeink múltja” sorozatában készült tanulmányait; utóbbiak kéziratáért köszönet a Székely Nemzeti Múzeum munkatársainak.)

A két helységnévből származtatható erdélyi családneveket családnévszótárunk (CsnSz., a SzékOkl. alapján) a 16. századtól adatolja kellő biztossággal, természetesen sokféle írásmóddal: 1516: *Franciscum Kylyeny*; illetve 1576: [szotyori lakosok nevéként] *Zottiorj* stb. Ezek esetleges előzményeit azonban, a *de* + helynév formát természetesen korábbi okleveles említésekben is megtalálhatjuk (pl. 1448: Mathias filius Alberti *de Zwthyor*, TörtTár. 28: 71). Az 1602. évi, Basta korabeli székely összeírásban a *Kilyéni* és a *Szotyori* családok a név-

---

* Készült a Bolyai János kutatási ösztöndíj támogatásával.

adó falu székely családjai között is megemlíttetnek (SzékOkl. ÚS. 4: 65, 66). Később azonban mindkét faluban kihalt a családnév, s a 20. századra hasonló személynév helyben legfeljebb nemesi előnévként tartható számon, a Szotyorban élő *szotyori Nagy* család révén.

Mindkét település — mint Háromszék középkori helységnevei általában (vö. KNEZSA 1943–1944/2001: 101–4 és térképmelléklet) — magyar eredetű nevet visel. Egykori birtokosokról, illetve valamely jelentősebb lakójukról kaphatták nevüket, ősi és jellegzetesen magyar névadással, pusztá személynévből; azaz: a két korabeli magyar személynév minden további elem (képző, utótag) hozzáadása nélkül vált helynévvé (FNESz.). Megjegyzem, így a fentebb idézett családnévi adatokban (főleg a személynévként bőven adatolható *Kilyén* kapcsán, lásd még alább) apanévképzős alakokat is feltehetnénk, de *-i* képzős, személy-/helységnevi családneveinket egyébként is (*Mihályi, Tamási* stb.) elsősorban a birtok-, lakó- vagy származási helyre utaló nevekként valószínűsíthetjük (vö. a CsnSz. gyakorlatát is). A családnévi adatok jellemzően erdélyi volta és a két településnév egyedi előfordulása a magyar nyelvterületen pedig e családneveknek az itt tárgyalt két háromszéki helynévből való származtatását erősítik meg.

A két helységgel együtt mindkét településnév megszakítatlan folyamatosággal, egyedi előfordulású helységnevként s lényegében változatlan formában maradt fenn a magyar nyelvhasználatban napjainkig. Jellemzőnek tekinthetjük, hogy a századforduló környékén zajló országos helységnevérendezés során sem merült fel más névváltozat, illetve érdemi megjegyzés a két falu nevének kérdésével kapcsolatban (lásd KSH *Kilyén, Szotyor*; vö. MEZŐ 1999 is).

A két helynév tehát egyazon etimológiai kategóriába sorolható. Alakjuk (a név formája) és alapvető jelentésük (az adott települést történeti változásai során azonosító, másoktól megkülönböztető szerepe) láthatólag nem változott. Ezen hasonlóságok, illetve a látszólagos változatlanság mögött azonban mégis rejlenek eltérések, illetve módosulások is. Ezeket a helységnevek motiváltságának későbbi értelmezéseiben tapasztalhatjuk. Változásuk magyarázataként a mindenkori szinkrón névanyagok és a névadási szokásoknak az évszázadok során lezajlott átalakulásai szolgálnak, továbbá már eleve azok az eltérő vonások, melyek a helynévvé vált egykori két személynév jellemzői voltak. Az itt említett jelentésbeli változások mellett szót lehet még ejteni majd bizonyos névváltozatokról, illetve lehetséges szerkezeti változásokról is, melyek a két helységnevet érintették. S beszámolhatunk végül a falvaknak a román nyelvben létrejött megnevezéseiről, melyek egyrészt a magyar névanyag adottságain és a külső nyelvtörténeti tényezők változásán alapulnak, másrészt pedig a nevek használati értékének megváltozásával járhattak együtt.

2.1. A *Kilyén* helynév alapjául szolgáló régi magyar személynév a végső soron kelta, nyelvünkbe egyházi latin közvetítéssel érkezett *Kilianus ~ Chilianus* névből származtatható, mely egy 7. századi bajorországi vértanú, Szent *Kilián*

würzburgi püspök neveként került be a korabeli martirológiumokba (FEKETE 1992: 63). Középkori tisztelete igazán jelentős nem volt Magyarországon. MEZŐ ANDRÁS vonatkozó gazdag magyarországi adattára (MEZŐ 2003: 189) csak Tiszaeszlár templomának címeként adatozza, erdélyi patrocíniumáról nincs tudomásunk (lásd még LÉSTYÁN 1996: I, 13–5 is), s BÁLINT SÁNDOR tisztelettörténeti alpművének ide vonható néhány adata is inkább csak a török idők után érkezett német telepések körében kimutatható kultuszát emeli ki (BÁLINT 1998: III, 37). A szent egyházi ünnepe (július elején) azonban a korabeli martirológiumi névadás és a születésnap szerinti keresztelések révén eleve biztosíthatta helyét a magyar névanyagban.

Személynévként korántsem volt ismeretlen. Latinos és magyaros formában, sokféle alakban viszonylag bőven adatozható Árpád-kori forrásainkból: pl. 1138/1329: *servorum Kiliani*, 1202–3/1500 k.: *Kilian*, 1210: *Gelianus*, 1211: *Kylien*, 1218: *Gelian* stb. (ÁSz. 462–3). Az apa nevére utaló, megkülönböztető névelemként is megjelenik egyes személyek megnevezésében: pl. 1308: *Dionysius Kilianus* (FEHÉRTÓI 1969: 104), és ha nem is tömegesen, de később öröklődővé váló családnevek alapjává is válik: pl. 1403: *Georgio Kellyen*, 1601: *Thomas Kilian* stb. (CsnSz. *Kilián*). Az elkövetkező századokban azonban legalábbis igen megritkul a névcsalád tagjainak használata; KARÁCSONY SÁNDOR ZSIGMOND 16–18. századi adattárában (1961) mindenesetre nem leljük nyomukat. A 20. század keresztnévanyagában is ritka, de jelen van. A *Kilián* név megtalálható például első általános célú kis keresztnévszótárunkban is (PALÓCZI 1927), az újabb kori anyakönyvezés története szempontjából meghatározó szerepű „Magyar utónévkönyv”-ben (első kiadása: LADÓ 1971) pedig két régi magyar alakváltozatával: a *Gellén*-nel és a *Kilény*-nyel együtt szerepel az elfogadható magyar keresztnévek között.

A szóban forgó, a középkorban nálunk is használatos személynév érthető módon több magyar helységnévben is megjelenik: pl. Borsod m., 1237/1244/1356: *terra Kyliani* (Gy. 1: 782, vö. KMHsz. *Kilián(földe)* a.); Ny-Szlovákia, 1404: *Kylyanvasardya* (> 1416: *Gelyenfalw*, *Gylyenfalw*, azaz *Gellénfalu*, párhuzamos szlk. névadással R. *Galanová*; SZABÓ G. 1998: 36; KÁZMÉR 1970: 279, *Gellénfalva* (!?); FNESz. *Gellénfalu*); Gyergyó, 1576: *Kylienfalva* (*Kilyénfalva*, KÁZMÉR 1970: 168); az alapjául szolgáló latin személynév más származékai úgyszintén (lásd még FNESz. *Gelénes*, *Gellénfalu*, *Gellénháza* is). Az adott személynév, illetve változatai — mint e példák is látható — különböző szerkezetekben jelenhettek meg a régi magyar helységnévvadásban. Az ezeket a névtípusokat képviselő falvak nem közvetlenül magáról a szentről (s nem is templomáról, ti. arról *Szent-* előtagú helynév született volna), hanem valamely, az ő neve után elkeresztelt személyről (a falu birtokosáról, valamely fontos lakójáról) kaphatták nevüket — megfelelően a korabeli személy-, illetve helynévadási gyakorlatnak.

2.2. Tudós, ám a helynévtörténetben kellőképpen nem megalapozott magyarázati eredeztetési tehát csupán Kilyén nevét egyszerűen a vértanú püspöktől. Ahogyan azt a több tudományterülettel, köztük etimologizálással is szívesen (bár gyakorta nem megbízhatóan) foglalkozó BENKŐ JÓZSEFnek az 1770–80-as években latin nyelven íródott „Transsilvania specialis” című munkájában, további fejtegetések nélkül olvashatjuk: „Kilyén, melyet Szent Kiliánról neveztek el” (1999: II, 121). Magyarázati módját egy évszázaddal később ORBÁN BALÁZS (1869: 37) is így minősíti: „egy kissé erőltetve” — igaz, más magyarázatot ő sem ad hozzá. (BENKŐ JÓZSEF egyébként a közeli *Gidófalva* nevét hasonlóképp közvetlenül Szent Guidó nevéből eredeztette, míg érdekes módon a gyergyói *Kilyénfalva* nevét megjegyzések nélkül hagyja; 1999: II, 121, 263.)

Későbbi, illetve népi, illetve másféle magyarázatok után érdemes kutatnunk azonban PESTY FRIGYES országos helynévgyűjtésének anyagában is. PESTY 1864-es (azaz ORBÁN BALÁZS munkájával kortárs) kéziratos anyaga, illetve az azt jegyző helyi unitárius és református pap közlése (a falu lakóinak túlnyomó többsége ezekhez a felekezetekhez tartozik) viszont az eddigiektől lényegesen eltérő személynévi hátteret vázol fel: „A’ helység érintett elnevezéséről sem okiratilag, sem szohagyományilag tiszta tudat nints, — azomba hihetőleg az Avarok egy Kilián nevezetű Vezérnek nevéből örökölte volt a’ Helység el neveztetését úgy látszik való szine”. (PESTY, Kilyén. Hasonló névmagyarázatot erdélyi településnévvel kapcsolatban amúgy szűk évszázaddal korábban BENKŐNÉL is olvashattunk, de történetileg kézenfekvőbb esetben, a *Zoltán* név kapcsán: „történetesen egyik magyar fővezérről neveztek el”; 1999: II, 121.)

Mindkét itt említett — a BENKŐ- és PESTY-féle, s egyaránt — bizonyosan helytelen névmagyarázat közös abban, hogy a *Kilyén* településnevet személynévből származtatja. BENKŐ JÓZSEF, a 18. század második felének sokoldalú tudósa a kevésbé közismert egykori szent nevéből, a 19. század közepének helyi értelmisége: protestáns lelkészei pedig korukhoz, közösségükhöz és magukhoz is illőbben történeti-mondai színezetben magyarázzák. A személynévi eredeztetést a helynév jelnevi, azaz etimológiailag nem átlátszó jellege és a helynevek nagy tömegének közismerten személyek nevéből való egyszerű keletkezése is kézenfekvővé tette. Az pedig, hogy a névadó személyben a helyi (s egyúttal művelt) névmagyarázói igény nem akárki, hanem egy avar — és a név újkori alapformájával (*Kilián*) említett, tehát nem pusztán a falunévből (ti. *Kilyén*, *Kén*, illetve a „[N]ép nyelvin: Kiën”; PESTY, Kilyén) feltett — vezér személyét jeleníti meg, művelődés- és mentalitástörténeti szempontból is jellemzőnek tekinthető.

Végezetül említsük meg, hogy szoros értelemben vett népetimológiai helynévmagyarázatra nincs adatunk a falu nevével kapcsolatban. Azt pedig, hogy ez itt is elképzelhető lenne, éppen a gyergyói *Kilyénfalva* példája is igazolja. *Kilyénfalva* nevét (helyi ejtésben *Kénfalva*-ként is) a népi magyarázat szerint ugyanis az itt „elsőnek letelepedő emberről kapta, aki kínnal (*kénnal*) szerezte

meg betevő falatját”; lásd a falucsúfolóban is: „Kénfalva kínlódik” (KOLUMBÁN 1996: 16). Kilyén nevének helybeli ejtése ugyanígy lehetővé tehetett volna, bár szükségszerűvé természetesen nem valamely hasonló népi magyarázatot.

3.1. A *Szotyor* helységnév alapjául a FNESz.-ben feltett személynév KISS LAJOS állásfoglalása szerint talán az ismeretlen eredetű *szatyor* közszóval (‘kosár, táskaféle’, első adatai: 1364, illetve 1395; lásd EWUng.) függ össze. Ebben az esetben a foglalkozásra utaló egykori világi névadás példáját valószínűsíthetjük benne (vö. pl. 1211: *Sorloud, Sorud, Varsa*; lásd még PAIS 1966: 21–2). Tárgynevek az előállított tárgy vagy a jellegzetes munkaeszköz neveként minden további nyelvi elem (képző, összetételi tag) hozzáadása nélkül is személynévvé válhattak. Ennek az általános emberi szemléletből fakadó lehetőségét az újabb kori ragadványnevek vizsgálata is igazolja, lásd pl. *Bórszivar, Bükkfa, Dikics, Páncél, Salak* (B. GERGELY 1977: 156–7; az alapvető motivációt akár szavajárási jelleggel is színezve: *Vinkli*, lásd ÖRDÖG 1973: 397). Újabb kori falusi ragadványnévként egyébként a *Szatyor*-t is adathatjuk, a gúnynévnek minősített elnevezés motivációjáról azonban sajnos, nincs információnk (ÖRDÖG 1973: 397).

3.1.1. De térjünk vissza az ómagyar kori névanyaghoz és az etimológia kérdéseihez! Az 1211. évi Tihanyi összeírás *Zotur* alakban írt szolganeve kérdőjelesen a *szatyor* közszó első adataként szerepel történeti-etimológiai szótárainkban (TESz., EWUng.). E személynévre azonban az Árpád-korból nincs több adatunk, az ÁSz. utalása pedig, mely az ugyancsak egyszeri előfordulású 1272: *Zoitur* névvel való összevetést ajánlja, éppen hogy nem erősíti ezt a magyarázatot (ÁSz. 855, 858). Az itt említett személynévet — SCHÜTZ ÖDÖN egy anekdotikus hangvételű utalásából (1998: 147) kiindulva — egy török *satyr*- ‘eladó’ szóra sem nagyon vezethetjük vissza, mert a megfeleltethető török személynévi adatoknak — az Onomasticon Turcicum gazdag anyaga alapján, BASKI IMRE szíves közlése szerint — valójában híjával vagyunk. A fentebb említett közszóval nyilván csupán azonos alakú *szatyor, szotyor* szavak (‘blúz’, ‘vízen úszó hó- és jéggomoly’), illetve szavunk további jelentései (‘ellenszenves öregasszony, -ember’, ‘csirkeborító’, ‘szövőszék’ stb.) pedig érthető módon: névjelentéstani, illetve történeti okokból nemigen jöhetnek szóba a feltett *Szotyor* személynév magyarázatában (legtöbbüket együtt lásd TESz.).

A *szatyor* közszó régi szójegyzékeinkből már ‘kosár, táskaféle’ értelemben adatható: 1395 k. BesztSzj.: *zathar*; 1405 k. SchlSzj.: *zatyor* stb. (Gl., EWUng.), s ugyanezen jelentéssel, későbből az „Erdélyi magyar szótörténeti tár” állományából is (1570: ‘kosár’, 1664: ‘kb. táskaféle’ stb.; SzT.); „Székelyes kiejtéssel: *szotyor*” (CzF.). Hasonló jelentésben él és használatos a szó a legújabb időkig is a népnyelvben. Általános tájszótáraink tanúsága szerint *szotyor* alakban a székelység körében, illetve — nem csupán, de jellegzetesen — a Székelyföldön él, ha-

sonló jelentésekkel, vö. Tsz.: 'lapos, nádból szőtt hosszú kosár', MTsz.: 'kétfülű, hosszúkás, tarisznyaforma, összelapítható gyékénykosár', ÚMTsz.: 'egy- vagy kétfülű fonott kosár' (szerkesztés alatti adat, köszönet érte HOSSZÚ FERENCnek). Ezt erősíti meg a „Székely nyelvöldrajzi szótár” anyaga (GÁLFFY-MÁRTON 1987 *kosár*), s persze a „Romániai magyar nyelvjárások atlasza” (RMNyA. 4: 1102. sz. térkép); bár legújabb — azonban reprezentatív értékűnek nem tekinthető — erdélyi tájszótárunk érdekes módon nem tartalmazza (SÁNTHA 2004). A néprajztudomány a kasornya Erdély keleti részén használatos változataként tartja számon: „kisméretű, ritka szemű teherhordó háló, edények kézben való szállítására szolgál”, amely egykor kizárólag a nők teherhordó eszköze volt, s melyet a Székelyföldön a szegényebbek háziiparként állítottak elő, eredetileg pedig a halász-csikász életmód eszköze lehetett (NéprLex. *kasornya*, illetve *szatyor*). Szótörténeti és nyelvöldrajzi szempontból nincs akadálya tehát egy hasonló alakú személynév *szatyor* közszóból való eredeztetésének.

3.1.2. A *szatyor*-nak nevezett használati eszköz készítésével foglalkozó személyt *szatyros*-nak, *szatyorkötő*-nek nevezték a régiségben. Ezt igazolhatjuk a szó családnévként számon tartott néhány előfordulásával: 1552: *Zyatrios* stb., 1565: Paulus *Zagyorketeo* (előbbi néhány további felvidéki adat élén, utóbbi egyetlenként és itt csak *gy*-s formával; CsnSz.). Hasonlóképpen tanúskodik a SzT. ugyanezen időszakból származó s mindösszesen egy-egy adata is: 1568: *Jlona szatyor kotho* (*ty*-s formában), 1570: *Ilona Zattyros Peterne*. (A Kolozsvár városának törvénykezési jegyzőkönyvéből származó két adat egyébként vélhetően ugyanarra a személyre vonatkozik, így egyúttal esetleg mindkettő személynévi értékű is.) A *Szatyor*-t a *Szatyorkötő* rövidüléséből keletkezett névként tartja számon a „Régi magyar családnevek szótára” — mint rendszeresen a hasonló típusú családnevek esetében (vö. pl. elsősorban a *Gúzs*, *Hordó*, *Mész*, *Páncél*, *Párta*, illetve *Kürt*; továbbá a *Juh*, *Kappan*, *Malom*, *Ménes*, *Méz*, *Mező*, *Nád*, *Pecsenye*, *Pince*, *Rét*, *Rúd* családnevekkel; CsnSz.). Maga a *Szatyor* családnév ugyanakkor több helyről, több előfordulással s korábbról adatolt ugyanitt, mint a csak szó szerint mutatóban idézhető *Szatyorkötő* (de a *Szatyros* is): 1433/1434: Anthonio *Zathor* (Zala m.), 1522: Fabianus *Zathjor* (Csongrád m.) s még néhány adat (Kiskunság) is.

A *szatyor* szóból származó foglalkozásneveket családnévszótárunk az *Erszény* címszó alatt utalozott következő családnevekkel rokonítja: *Erszény*, *Erszényes*, *Erszénygyártó*, *Szagyorkötő*, *Szatyor*, *Szatyros*, *Tanisztrakötő*, *Tarisznya*, *Tarisznyás*, *Tarsoly*, *Táska*, *Tassolyos*, *Tüszős*, *Zsák*. A CsnSz. adatait szemlélve a 'szatyorkészítő' névcsaládja az *Erszény*, *Erszényes*, *Erszénygyártó*, s még pontosabban a *Tanisztrakötő*, *Tarisznya*, *Tarisznyás* névegyüttessel áll egyértelmű párhuzamban. Utóbbiak egyaránt ritkák, az 'erszénygyártó' jelentésű családnevek között viszont valóban messze az *Erszénygyártó* változat a legerősebb, s ennek alapján is feltehető lehet a *Szatyorkötő* > *Szatyor* névkeletkezés lehetősége.

Ha ezekkel nem is szemben, de ezek mellett egy *Szatyor* típusú családnévről azonban legalább annyira, sőt még inkább valószínűsíthető, hogy az nem (csupán) a mesterségnévből keletkezett *Szatyorkötő* családnévből (azaz csupán szerkezeti változással) alakulhatott, hanem az adott foglalkozáshoz szorosan kapcsolódó tárgy nevéből közvetlenül, metonimikus alapon (ugyanazt kifejező, bár kevésbé célszerű megfogalmazásban: jelképesen, szimbólumként; vö. HAJDÚ 2003: 351–2, 773), azaz jelentésbeli névalkotással (is) keletkezhetett (erre lásd még az erről a szemléleti módról korábban elmondottakat). A *Szatyor* családnevek esetében az egykori világi személynévből mint apanévből való származtatás a foglalkozásnévi magyarázattal szemben mindenesetre jó eséllyel kizárható.

Az itt valószínűsített motiváció, illetve keletkezésmód mellett azonban tanulságos lehet megjegyeznünk, hogy éppen a *szatyor* első kétségtelennek tekintett (fentebb már hivatkozott) előfordulása a tolvajok és egyéb gonosztevők nevei között említett 1364: „Paulum dictum *Zagyurwagou* alio nomine *filetlenpal*” ragadványnévi adatból (‘szatyorvágó’) származik (OkISz., vö. még FEHÉRTÓI 1969: 29). Ez figyelmeztet minket arra, hogy adott név feltehető, sőt nyilvánvalónak tűnő motivációja — más lehetőségek, például jellegzetes használati tárgyról történő elnevezés mellett — még akár ugyanazon jelentéstani és motivációs típuson (itt: a foglalkozásnevek körén) belül valószínűsítve is teljesen egyértelműnek nem tekinthető. Egy adott tulajdonnév keletkezésében, ha nem is az adott név minden viselőjére kiterjedően, de egyes névviselők esetében elképzelhető (tehát ki nem zárható) valamilyen más motiváció érvényesülése.

A vizsgálatra feltett *Szatyor* ~ *Szotyor* személynév esetében a foglalkozásnévi motivációt mindenesetre a személynévadásunk jellegéről meglévő ismereteink és a fentebb említett néprajzi-művelődéstörténeti vonatkozások is a legelfogadhatóbbnak mutatják. Az utóbbi fejtegetések a településnév feltehető alapjául szolgáló egyénnévhez képest egy másféle, a régi magyar helységnevéadásban szerepet nem játszó, általában pedig történetileg is későbbi személynévtípus: a családnév kérdéseit boncolgatták. Ezek a felvetések kapcsolódhatnak azonban — ahogy a ragadványnévanyag vállalása is — egy régi egyelemű személynév lehetséges motivációjának feltárásához is. Ugyanúgy az emberek megnevezésére alkalmazható nyelvi eszközök lélektani és szemléleti hátterére világítanak rá, számba vételükről ezért nem lenne érdemes lemondanunk.

Összefoglalóan tehát: ha létezett egy *Szatyor* személynév és az valóban a *szatyor* közszóval állt összefüggésben, akkor az — az elnevezés pontos módjától függetlenül is — valószínűsíthetően a *szatyor* szóval megnevezett tárgy készítőjét jelentette, akinek a puszta személynévből pedig keletkezhetett településnév a szóban forgó területen, a szóba jöhető nyelvtörténeti korszakban, *Szotyor* alakban. Mindezeket a szótörténet és szóföldrajz, a tárgy- és művelődéstörténet, továbbá a névadásban megnyilvánuló emberi szemléletmód s az ennek megfelelő nyelvi eszközök, a személy- és helynévtörténet, illetve e névkutatás ismeret-

anyaga egyaránt lehetségesnek láttatja — még ha a kiindulásként feltett személynévre nincs is megbízható adatunk az ómagyar kor első feléből.

3.1.3. A megfelelő személynév adatolhatóságának hiánya azonban arra is indít minket, hogy a településnév közszói eredetének lehetőségét is mérlegre tegyük. A *szatyor* ~ *szotyor* szó (illetve szavak) ismert, fentebb már említett jelentései a helységnevadás szemléleti háttereként viszont nem vehetők számításba. Kevésbé tűnne valószínűnek a közvetlen, azaz személynévi áttétel nélküli foglalkozásnévi eredeztetés is. Csábítóan tűnhetne a szóban forgó közszó esetében egy 'vizinövény (ti. amelyből a szatyort készítik)' típusú jelentésből való származtatás, amelyre az ótörök eredetű *gyékény* szó jelentéstörténete kínálja a megfelelő párhuzamot: 1. VR., 1219/1550: ? de villa *Geken* (helységnevi adat!) stb., 'egyfajta vizinövény'; 2. JókK., 1372 u./1448: 'ebből készült takaró, szőnyeg'; 3. 1544: 'belőle szőtt kosár' (!) — az egyébként is gyakori 'anyagnév' → 'az anyagból készült tárgy' jelentésfejlődés adott fogalomkörben megtalálható példaként (lásd TESz.). A kérdéses szó 'vizinövény'-féle jelentését azonban egyáltalán nem tudjuk adatolni, a legkorábbi egyértelmű előfordulások is már a 'kosár, táskaféle' jelentésre utalnak. Pedig a *szatyor* szót egyébként próbálták már összefüggésbe hozni a szláv *szittyó*-val és a belső keletkezésű, hangutánzó eredetű *szotyog* szócsaládjával is, ezeket azonban az újabb etimológiai szakirodalom nem tartja valószínűnek, szavunkat ismeretlen eredetűként tartva nyilván (lásd TESz. *szatyor*, illetve *szotyka*). A közszói eredeztetés esetében ráadásul még inkább hiányolnunk kellene a hasonló helységneveket a magyar nyelvterületről — márpedig e név egyedi előfordulásúnak tűnik.

A *Szotyor* településnév eredetét tehát, az eddigiekben elmondottak szerint megnyugtató biztossággal nem sikerült tisztáznunk.

3.2. A falu nevének a helyi nyelvjárásra jellemző *szotyor* szóval fennálló hasonlósága mindenesetre annyira erőteljes, hogy tulajdonképpen minden ismert névmagyarázat egyszerűen erre a szóra vezeti vissza a falu elnevezését. Természetesen egyaránt közvetlenül a közszóra, nem pedig egy, a magyar egyénnév-anyagban alapvetően — vagy legalábbis hosszú évszázadok óta — ismeretlen névre. A *Kilyén* név magyarázatai kapcsán már említett BENKŐ JÓZSEF is így vélekedett erről (1999: II, 121): „Szotyor: úgy hiszem, így nevezték el, mivel ennek az előző lakosai a vékony varjúmákból (*Hibiscus*) kosárkát szoktak fonnai; a kosárka (*Rohr Körblein*) először a székelyeknél és a magyaroknál a *szotyor* vagy *szatyor* névre hallgat”. Igaz, BENKŐ a *Kilyén* magyarázatánál még erőltetettebben hozzáteszi: „hacsak nem akarod Szent Szótériusztól származtatni” — de ezt láthatóan maga sem tartja valószínűnek (i. h.). Az 1860-as évekbeli forrásaink szerint pedig: ORBÁN BALÁZS nem tesz említést a név eredetéről, PESTY FRIGYES helyi adatközlője pedig a falu nevét szintén a szóban forgó közszóra vezeti vissza: „nevét a mint tudatik, a körülötte régentén termett nádból szöni szokott

szotyortól vette” (PESTY, Szotyor). A helynévadás lehetséges szemléleti alapját ezek a magyarázatok természetesen nem mérlegelik.

A *Szotyor* : *szotyor* egybeesés a népi humort is táplálja, ahogyan azt hamar megtapasztalhatja az ide látogató (lásd FARKAS–ZÁNTÓ é. n.). A falu nevével kapcsolatos élcelődő kérdést a szotyoriak is előszeretettel teszik fel: *Főznek-e Szotyorban káposztát?* A helyes válasz *Nem, csak fazékban, avagy Igen, a fazékban, nem szotyorban, netán Szotyorban igen, ha van fazék* formában hangzik. A becsapós kérdés hátterét egyrészt a *szotyor* szó már tárgyalt jelentése (’kisméretű, ritka szemű teherhordó háló, edények kézben való szállítására’) biztosítja. Másrészt pedig a közeli falvakra, illetve lakóikra vonatkozó csúfolók, melyek szerint a szentkirályiak a *csürrentősök*, a kökösiek a *gólyások* (megfőzték a gólyatojást), az illyefalviak a *legyesek* (felkergették a legyeket a padlásra, majd elvették a létrát), a kilyéniek *olajosok* (akik kutyából, macskából préseltek olajat), a szotyoriak pedig a *káposztások* — ami nyilván a helybeli kertészkedés (megeszerte ismert, vö. SEPSISZÉKI NAGY 1998: 34) meghatározó voltára kíván utalni. Hasonló szójáték az alapja annak az anekdotának is, mely szerint, mikor egy kászoni ember meghalt a falu területén, s Kászonba üzentek, hogy eltemessék-e az illetőt *Szotyorban*, ezt a választ kapták: míg lesz Csíkban csak egy fenyő is, *szotyorban* nem temetünk. Megjegyzem még: bár elképzelhető, hogy a szónak más jelentése is ismeretes a környéken, erre vonatkozó adatot ottlétünkör nem hallottunk. (Vö.: „Székelyföldön [...] tudomásom szerint egy obszcén fogalom gyöngédítő megnevezésére is használják”: HORGER 1944: 10; ez valószínűleg összefügg az SzT.-beli *szatyor* 4. jelentésével: ’női szeméremtest’. Ezt a jelentést más szótáraink nem tartalmazzák, bár a *vén szatyor* kifejezésnek a német nyelvi párhuzamon, illetve tágabb értelemben vett szemléleti megfelelőin túl is esetleg közvetlenebb magyarázataul szolgálhatna; vö. TESz.)

4.1. A két falunév esetleges alakváltozatainak ügyében tájékozódva *-falva* utótagú változataikra is rábukkanhatunk a történeti adatok között. Az 1576. évi *Zottiorfalva* (jobagiones nostros in possessione nostra *Zottiorfalva* in sede Siculicali Sepsi existente; SzékOkl. 5: 103) formát Báthory Kristóf vajda latin nyelvű adománylevelében találhatjuk meg. Azonban már ugyanezen oklevél külsején is az általánosan ismert névformát olvashatjuk: *Donatio prior super Zotyor* (i. m. 104), az itt tárgyalt ügyet folytató, következő évi oklevél szövegében hasonlóképpen (i. m. 108); s általában is minden korábbról vagy későbből fennmaradt említésében.

Kilyén esetében is éppen hogy csak találunk *-falva* utótagú, vagy legalábbis annak látszó, mindenesetre csupán levéltári adatot: 1576/18. sz. e.: *Killyen falva*, Közel es tul a kö hidon az Olt viziig (SZABÓ T. 2: 86); 1728: Vagjon edgj darab erdő (...) Pal Pataka mellett; vic[inusa] Szemerja felől *Killyen falva* erdeje (SZABÓ T. 2: 92). SUCIU fontos (a FNESz. által is rendszeresen forrásként hivatkozott) történeti helynévszótárának vonatkozó szócikkében találunk még

egy 1591-ből származó *Killyénfalva* adatot is (SUCIU 1: 141), ám a hivatkozott forrásban (SzékOkl. 5: 151) az adat szövegkörnyezetének is utánanézve a következőt találjuk (sajnos, magyarul és nem betűhű közlésként): „Barabás Tamást Killyénfalváról Gyergyóból” [ti. teszi lófővé társaival együtt vasbányásként szerzett érdemei elismeréséül Báthory Zsigmond]. (Hogy a pusztán a SzékOkl.-ra hivatkozó SUCIU fentebb említett, betűhívnek látszó adata honnan származik, külön kérdést jelentene.) Azaz: ez az előfordulás valójában nem a háromszéki *Kilyén* (*Chilieni*), hanem a gyergyói *Kilyénfalva* (*Chileni*) adata. Sőt, valójában a gyergyószéki falu második legkorábbi adata, amely azonban a vonatkozó szakirodalomból (vö. SUCIU 1: 141, SZABÓ T. 8: 117, KOLUMBÁN 1996 és felhasznált helytörténeti forrásai) egyaránt hiányzik. (A szokásos adatolás jelenleg: 1576, majd 1702; előbbi egyébként Tekerőpatak — részben ennek kirajzásából alakult ki Kilyénfalva — nevének első előfordulása is: *Tekereopatak* cum *Kyllienfalva*, bár SZABÓ T. Tekerőpatak nevét a maga helyén csupán 1610-től adatolja; lásd 8: 117, 129.) A dolog magyarázatát egyébként minden bizonnyal a Székely Oklevéltár 1896-ban megjelent, vonatkozó 5. kötetében lelhetjük meg. Ennek mutatója ugyanis a sepsiszéki Kilyén falu neve alatt utal erre az előfordulásra, amely a viszonylag kései alapítású Kilyénfalva esetében korai, tehát lényeges adat lenne, a csaknem két és fél évszázaddal korábbról adatolható sepsiszéki Kilyén viszonylatában azonban nem keltette fel az erdélyi történeti névanyaggal foglalkozó kutatók érdeklődését. (A két hasonló nevű erdélyi település egyes névadatait egyébként SUCIU névmutatója mindettől függetlenül is keveri.)

A szóban forgó esetleges névváltozatok — azaz az érintett név-, illetve a feltehető névváltozási típus — történeti megközelítéséhez és értékeléséhez nyilvánvalóan érdemes KÁZMÉR MIKLÓS vonatkozó, „A »falv« a magyar helynevekben” című helységnévtípus-monográfiájához fordulnunk (KÁZMÉR 1970, kül. 53–64, 95–121 és térképmellékletek). A két középkori magyar falunévnek valóban elképzelhető *-falva* utótagos változata, a névváltozatoknak pedig ingadozó, párhuzamos használata is a régiségben. Hasonló névváltozatok a Székelyföldön nem ritka személynév + *-falva* típusú helységnevek analógiás hatására másodlagosan is könnyen keletkezettek a korábbi adatokból ismert falunév kiegészülésével; s valóban előfordulhat, hogy egy lehetséges változási típus csupán szórványos, mert kellően meg nem erősödött, a korábbi névformát kiszorítani nem képes képviselőiként adatolhatjuk csak őket.

A két falunévből KÁZMÉR adattárában mindenesetre csak a (fentebb betűhíven idézett) *Szotyorfalva* található meg, egyszeri előfordulása révén a „Bizonytalan státusú *-falva*” csoport tagjaként tartva számon (i. m. 301). A Szotyor névéhez hasonló adatsorral rendelkező nyírségi Ábrány falu neve kapcsán ezt írja a szerző: „E szerény adatsorból tetszetős lenne kiolvasni a $\emptyset > -falva > \emptyset$ változás tényét, de éppen az adatok csekély száma miatt ezt nem tehetjük meg”, azaz a

jelenséget így inkább egy $\emptyset > \emptyset \sim$ -falva $> \emptyset$ változás jelének tarthatjuk (i. m. 118).

SZABÓ T. ATTILA háromszéki történeti helynévadattárában (SZABÓ T. 2) ugyanakkor csupán a másik falu, Kilyén vonatkozásában találhatók hasonló változatok. Ezek alapján veszi számba *Kilyén* nevét a háromszéki történeti helynévanyagot kutató BÁRTH M. JÁNOS a névszerkezeti változások helységnévi példának azon csoportjában, melynek tagjai a „16–17. században (...) -falva utótagot kaptak, de a 18. század közepétől újra eredeti alakjukban váltak általános használatúvá” (2007: 215; a vonatkozó térképet animált és interaktív formában lásd a <http://geolingua.elte.hu> honlapon). Az 1576-ból (véletlenül az első *Killyen falva* adattal azonos évből) idézett egyedüli *Zottiorfalva* adat révén *Szotyor*-t is ebbe a kategóriába sorolhatnánk — BÁRTH M. térképére az utóbbi adat érthetően azért nem került fel, mert a korpuszként használt SZABÓ T.-anyagból hiányzik. KÁZMÉR és BÁRTH M. térképei tehát együttesen — de mindig a tényleges adatok szem előtt tartásával — vizsgálva a szóban forgó névtípusok, illetve a kapcsolódó lehetséges változási típusok hátterét, mintáit, lefolyását is jól látható formában tárják fel; egymást és az alapvető szakirodalmat is kiegészítve, pontosítva.

Az itt említett névváltozatok mindenesetre feltűnően ritkák — a *Szotyor* név kapcsán a viszonylagos, a *Kilyén* esetében pedig a meglehetősen adatgazdagság ellenére. (SZABÓ T. 2. történeti helynévgyűjtésében *Szotyor* pár lapnyi adatával szemben *Kilyén* helynevei négyszerte nagyobb terjedelemben szerepelnek, sőt érdekes módon minden más háromszéki településnél jóval gazdagabban adatoltak. Mellékesen jegyzem meg, a SzT.-ből ezért főleg különös módon hiányzik a *kilyéni* címszó — míg a *szotyori*, *kilyénfalvi*, *szentgyörgyi* stb. szócikkek rendre megtalálhatók benne.) Előfordulásuk jellegét tekintve e névadatok esetében talán az is kérdésesnek tűnhet, hogy bennük a *falva* elem valóban a tulajdonnév, a falunév részét képezi-e, vagy csupán annak értelmező kiegészítője; továbbá az is, hogy a beszélt nyelvben is ténylegesen létező, vagy csupán az írásbeliségben alkalmilag megjelenő névforma került be velük az általunk vizsgálható forrásokba. A *Kilyén* kapcsán idézett, 1728-as (más falvaknál még 1729-es is) egyházmegyei vizitációs jegyzőkönyv esetében történetesen bőven nyílik arra is mód, hogy megnézhessük: más sepsiszéki falvak esetében is jegyezték-e fel éppen ebben a forrásban a szokásostól eltérő névadatokat. Amennyire azonban a vonatkozó említéseket áttekinthettem (lásd SZABÓ T. 2), ez nem volt jellemző erre a forrásra sem. (A szokásostól eltérő, egyedinek tűnő, morfológiai elemmel kiegészült névformával talán csak *Hidvég* nevének esetében: *Hidveg* ~ *Hidvege* találkozhattunk a jegyzőkönyv anyagában; SZABÓ T. 2: 61.)

A két településnévre vonatkozó adataink alapján mindenesetre a szóban forgó nevek szerkezeti változását teljes bizonyossággal nem állapíthatjuk meg, de nem is cáfolhatjuk. Annak tehát csupán lehetőségét, illetve valószínűségét fogalmazhatjuk meg.

4.2. A helységnévváltozásoknak egy másik lehetséges, az előzőnél közismertebb típusa a (gyakorta használt nevén: megkülönböztető) előtaggal való kiegészülés. A két településnév a történeti Magyarországon egyszeri előfordulása, s a *Szotyor* helynév esetében nincs is adatunk ilyen jellegű, előtaggal bővült névformára. Kilyén neve azonban olykor — bár feltehetőleg nem a helyi, mindennapi, szóbeli névhasználatban — *Sepsikilyén* formában is használatos volt; még akkor is, ha alaki egybeesés nem, legfeljebb csak bizonyos hasonlóság állhatott fenn más magyarországi helységnevekkel. Igaz, a „megkülönböztető” előtag nem csupán a megkülönböztetés igénye miatt keletkezhetett, ugyanakkor viszont nem is volt szükségszerű a létrejötte (mint pl. adataink szerint *Sepsiszentgyörgy* esetében már 1492-ből, 1854-ben *Sepsiszentkirály*-nál, s további helységnevek egész soránál a századforduló táján zajló hivatalos helységnévrendezés során; lásd FNESz., MEZŐ 1982: 218–29). A *Sepsikilyén* névváltozat esetében az előtag inkább az informativitást, a lokalizálást segíthette. Ez a földrajzi elhelyezkedésre (a székely székre, illetve a nevében a *Sepsi*- névrészt tartalmazó közeli településekre) utaló előtag azonban nem rögzült annyira, mint pl. *Gyergyókilyénfalva* esetében, melyből azonban a hivatalos névmegállapítás során a századelőn el is hagyták a nem is túl régi használatú, „fölsleges” jelzőt (vö. MEZŐ 1999: 131). A jellegzetes, alapvetően használt névforma a háromszéki kis falu esetében a puszta *Kilyén* alak volt és maradt.

5. Erdélyben a magyar falvaknak természetesen román népi elnevezései is születtek, melyek elsősorban az átvett magyar névnek a román hangrendszerhez való igazodásával alakultak ki. Így keletkezett — a német *Kilön* mellett (SZABÓ T. 2: 86) — Kilyén román *Chilieni* neve (egykor *Chileni* változatban is, ami viszont *Kilyénfalva* román hivatalos neve lett). Szotyor román népi neve a magyar névalak egyszerű átvételével létrejött *Sotior*. Bár a puszta személynévből keletkezett (vagy *-i* képzős) régi magyar helységnevek jellemzően egyszerű átvétellel kerültek át egykor a román nyelvbe (lásd KNIEZSA 1943–1944/2001: 35–6), *Kilyén* esetében túl nagy volt a hasonlóság — gyakori és közhasználatú *-i* képzős közsői származékában pedig teljes a látszólagos szerkezeti azonosság — a román helynévrendszer jellemző elemeivel, sőt éppen a személynévi eredetű helységnevek *-eni* (máskor *-ești*) képzővel ellátott csoportjával (vö. *Dobre* > *Dobre-ni*, *Costea* > *Costeni*; *Bukur* > *Bukurești* stb.). A román név így *Kilyén* esetében a magyar helységnév — akár csupán hangalakinak tűnő és csekély, ám a román nyelvérzék szerint egyúttal alapvető szerkezeti változást eredményező — módosulásával fejlődött ki: *Chil(i)eni*, jól beilleszkedve így a román helynévrendszerbe.

A Trianon utáni román hivatalosság a jelnévi eredetű s a román névrendszerbe tökéletesen illeszkedő *Chilieni* nevet változatlanul meghagyta, az ettől mindkét itt említett szempontból különböző román népi nevet, a *Sotior*-t azonban — több más társához hasonlóan — megváltoztatta. A szóban forgó helynév nem ro-

mán jellege és jellemzően áttetsző magyar etimológiája okán, de ennek alapján kézenfekvő módon alkalmazták itt a hivatalos helynévadás jellemző módszereként a név lefordítását. Az így létrehozott alak a *Coşeni* lett; jelentése: 'egy *Coş* [= Kosár] nevű személy emberei, Coşék' (FNESz.). Ez a megoldás az előbb említetthez képest típusánál fogva jóval radikálisabb, s egyúttal szokatlan változást jelentett. Az eredmény mindenestre a román helynévrendszerbe nyelvi szerkezete szerint sokkal jobban beilleszthető nevet hozott létre. Az itt tapasztalt eljárás a mesterséges, hivatalos névadásnak gyakori jellemzője; egykor, hasonló okokból is, a századforduló környékén az volt a magyar helységnevérendezésnek is (lásd MEZŐ 1982: 138–47, 194–203). Érdemes talán megjegyezni, hogy a mesterséges román névadás az általános magyar névtudatban — a korábban elmondottak szerint is — egyébként nem élő, de a feltételezett etimológiához, a településnév személynévi eredetéhez, valamint a helynévrendszer szemantikai és morfológiai jellemzőihez is illő nevet hozott létre. (Szemben egy elképzelhető közszoói értelmű fordítással, melynek során akár a *szatyor*-nak megfelelő, a magyarból a románba átkerült *soáter* szót is alkalmazhatták volna.) Bár mindezt nyilvánvalóan nem a tudományosan megalapozott szándékosság, hanem a román helységnevérendszerhez való igazítás — fentebb ugyanezen névtípus kapcsán már példázott — szándéka magyarázza.

Ezek a román helységnevek a román nyelvben, a román nyelvű, hivatalos névhasználatban természetesen a vonatkozó magyar nevek helyett állnak; sőt adott politikai érásban a nyilvános magyar nyelvhasználatban, szó- és írásbeliségben is kényszerűen azok helyett kellett szerepelniük. A magyar helységnevek használati körének, értékének módosításával így a román helynevek a magyar névanyag névélettana szempontjából sem hagyhatók számításon kívül. (Az etimológiákra lásd FNESz., az erdélyi magyar és román helységnevekre áttekintésként pedig KNIEZSA 1943–1944/2001, újabban pedig MURÁDIN 2003, kül. 12–20.)

6. Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy az itt tárgyalt két szomszédos háromszéki kis székely falu neve keletkezése óta látszólag: formájában és jelentésében alapvetően változatlan maradt az évszázadok során. Bizonyos szempontból azonban mégis megváltoztak, közös kiindulásuk ellenére is különbözőképpen. A helységnevek alapjául feltehető személynévek teljesen vagy lényegében kiavultak a használatból. Egyikük — idegen nyelvi eredete, illetve egyházi háttere révén is — megőrizte személynévi háttérének jellegét, míg a valamikori névadó kiléte természetesen feledésbe merült. A feltételezett másik személynév esetében viszont — nyelvünkben egykori világi névadással, ma is meglévő magyar közszóból születvén — személynévi volta homályosulhatott el, s így a későbbi nyelvérzék az adott helynevet egyértelműen a megfelelő közszóból származónak tekinti.

A tulajdonnevek, a földrajzi nevek, a helységnevek változásai körében első-sorban — s olykor kizárólagosan — a név hangtestét, stuktúráját és denotációját érintő változásokat tartja számon a rendszerező igényű szakirodalom (különböző módokon, lásd KISS L. 1995; HOFFMANN 1993, 1999; HAJDÚ 2003; TÓTH V. 2005). A korábban elmondottak viszont a tulajdonnév jelentésszerkezetét érintő további, más változásokkal összefüggő (sőt részben azokat megalapozó), csak rendszerint nehezen tetten érhető változási lehetőségeket példáznak. Megközelítésükhöz a szakirodalomban a KISS LAJOS által *beleértés*-nek nevezett jelenség (1995: 6–7), más és módszeresebb megközelítésben pedig — mint a gyakorlatban az eddig általam elmondottakban is — a népi és a tudá(lé)kos, illetve tudós, de hibás etimologizálás (HAJDÚ 2003: 59–68) vizsgálata vezethet közelebb. A névváltozások rendszerében legpontosabban azonban HOFFMANN ISTVÁN jelölte ki e változástípus helyét (1999: 213–5), mégpedig a meglévő tulajdonneveket érintő szemantikai változások *transzszemantizáció*-nak nevezett altípusaként. Ez a szakirodalomban a többi között legkevesebb figyelemre méltított jelentésváltozási típus alapvetően az egyes tulajdonnevek, illetve névrészek szemantikai azonosíthatóságát módosítja csupán — szemben a jelentésváltozások két másik altípusával, melyek (reszemantizáció, hagyományos elnevezéssel: népetimológia és deszemantizáció, az egykori motiváltság elhalványulása) hangalaki, illetve nyelvi szerkezeti változásokkal járnak együtt. A tulajdonnevek névélettani, illetve változásvizsgálataiban ennek a típusnak is helye — bár természetesen nem kiemelt helye — van; a magyar névtörténet szűkebb keretén belül és a különböző nyelvek névanyagának érintkezésében egyaránt.

A két helységnev itt bemutatott történetével azt is példázni kívánom, hogy a szótörténet, a személynevek különböző típusainak története és a helynevek kutatása egymással, valamint az azokat használó közösség életével, a térbeli és időbeli viszonyokkal egyaránt összefüggéseket mutat. Ezeket a fellelhető és kapcsolódó adatok széleskörű gyűjtésére és mérlegelésére alapítva, a legszűkebb értelemben vett nyelvészeti elemzésen túl egyaránt és együttesen is vizsgálni lehet érdemes, ha a tulajdonnevek keletkezéstörténetét és névélettánát kutatjuk.

Irodalom

- ÁSZ. = FEHÉRTÓI KATALIN, *Árpád-kori személynévtár. 1000–1301.* Bp., 2004.
BÁLINT SÁNDOR (1998), *Ünnepi kalendárium I–III.* Szeged.
BÁRTH M. JÁNOS (2007), Háromszéki helynevek nyelvészeti elemzése informatikai módszerekkel. In: *Helynévtörténeti tanulmányok 2.* Szerk. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA. Debrecen. 207–17.
BENKŐ JÓZSEF (1999), *Transsilvania Specialis. Erdély földje és népe.* Fordította és közzétette SZABÓ GYÖRGY. Bukarest–Kolozsvár.
BINDER PÁL–CSEREY ZOLTÁN (é. n.), *Kilyén.* Településeink múltja 17. Kézirat.

- BINDER PÁL–CSEREY ZOLTÁN (é. n.), *Szotyor. Településeink múltja* 34. Kézirat.
- CZF. = CZUCZOR GERGELY–FOGARASI JÁNOS, *A magyar nyelv szótára 1–6*. Pest, 1862–1874.
- CsnSz. = KÁZMÉR MIKLÓS, *Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század*. Bp., 1993.
- ELEKES TIBOR (szerk.) (2006), *Erdélyi közigazgatási térképek 1332–1968*. <http://elekes.adatbank.transindex.ro/tartalom.php?nev=H%E1romsz%E9k>.
- EWUng. = *Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen I–II*. Főszerk. BENKŐ LORÁND. Bp., 1993–1995.
- FARKAS TAMÁS–ZÁNTÓ EDINA (é. n.), *Kilyén és Szotyor helynevei*. Kézirat.
- FEHÉRTÓI KATALIN (1969), *A XIV. századi megkülönböztető nevek*. *NytudÉrt.* 68. sz. Bp.
- FEKETE ANTAL (1992), *Keresztneveink, védőszentjeink. 2.*, bővített kiadás. Bp.
- FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára I–II*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Bp., 1988.
- GÁLFFY MÓZES–MÁRTON GYULA (1987), *Székely nyelvöldrajzi szótár*. Bp.
- B. GERGELY PIROSKA (1977), *A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere*. Bukarest.
- Gl. = *Régi magyar glosszárium*. Szerk. BERRÁR JOLÁN–KÁROLY SÁNDOR. Bp., 1984.
- Gy. = GYÖRFFY GYÖRGY, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I–IV*. Bp., 1963–1998.
- HAJDÚ MIHÁLY (2003), *Általános és magyar névtan*. Bp.
- HOFFMANN ISTVÁN (1993), *Helynevek nyelvi elemzése*. Debrecen.
- HOFFMANN ISTVÁN (1999), *A helynevek rendszerének nyelvi leírásához*. *MNyj.* 37: 207–16.
- HORGER ANTAL (1944), *Szószerkezet. MNy.* 40: 3–13.
- KARÁCSONY SÁNDOR ZSIGMOND (1961), *Személyneveink 1500-tól 1800-ig*. *NytudÉrt.* 28. sz. Bp.
- KÁZMÉR MIKLÓS (1970), *A »falu« a magyar helynevekben. XIII–XIX. század*. Bp.
- KISS LAJOS (1995), *Földrajzi neveink nyelvi fejlődése*. *NytudÉrt.* 139. sz. Bp.
- KMHsz. = *Korai magyar helynévszótár 1000–1350. 1. Abaúj–Csongrád vármegye*. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN. Debrecen, 2005.
- KNIEZSA ISTVÁN (1943–1944/2001), *Kelet-Magyarország helynevei*. Bp.
- KOLUMBÁN ILONA (1996), *Kilyénfalva (Chileni) földrajzi nevei*. Szakdolgozat a Jászberényi Tanítóképző Főiskolán. Jászberény.
- KSH Kilyén = *Az Országos Községi Törzskönyvbizottság iratanyaga a Központi Statisztikai Hivatal Levéltárában*. 51: 557–62.
- KSH Szotyor = *Az Országos Községi Törzskönyvbizottság iratanyaga a Központi Statisztikai Hivatal Levéltárában*. 51: 696–701.
- LADÓ JÁNOS (1971), *Magyar utónévkönyv*. Bp.
- LÉSTYÁN FERENC (1996), *Megszentelt kövek I–II*. Kolozsvár.
- MEZŐ ANDRÁS (1982), *A magyar hivatalos helynégnévadás*. Bp.

- MEZŐ ANDRÁS (1999), *Adatok a magyar hivatalos helységnévadáshoz*. Nyíregyháza.
- MEZŐ ANDRÁS (2003), *Patrocíniumok a középkori Magyarországon*. Bp.
- MTsz. = SZINNYEI JÓZSEF, *Magyar tájszótár I–II*. Bp., 1893–1901.
- MURÁDIN LÁSZLÓ (2003), *Utak és nevek. Településnevek erdélyi utakon*. Bp.
- NéprLex. = *Magyar Néprajzi Lexikon 1–5*. Főszerk. ORTUTAY GYULA. Bp., 1977–1982.
- Oklsz. = SZAMOTA ISTVÁN–ZOLNAI GYULA, *Magyar oklevél-szótár. Pótlék a Magyar Nyelvtörténeti Szótárhoz*. Bp., 1902–1906.
- ORBÁN BALÁZS (1869), *A Székelyföld leírása. 3. Háromszék*. Pest.
- ÖRDÖG FERENC (1973), *Személynévvizsgálatok Göcsej és Hetés területén*. Bp.
- PALÓCZI EDGÁR (1927), *Keresztnevek zseblexikona*. Bp.
- PAIS DEZSŐ (1966), *Régi személyneveink jelentéstana*. MNyTK. 115. sz. Bp.
- PESTY, Kilyén = PESTY FRIGYES, *Magyarország helységnévtára 1864–1866*. OSZK Kézirattár, Fol. Hung. 1114. FM 1/3814A/24. mikrofilmtekercs.
- PESTY, Szotyor = PESTY FRIGYES, *Magyarország helységnévtára 1864–1866*. OSZK Kézirattár, Fol. Hung. 1114. FM 1/3814A/24. mikrofilmtekercs.
- RMNyA. = *A romániai magyar nyelvjárások atlasza I–*. Szerk. JUHÁSZ DEZSŐ. Gyűjtötte MURÁDIN LÁSZLÓ. Bp., 1995–.
- SÁNTHA ATTILA (2004), *Székely szótár*. Kézdivásárhely.
- SCHÜTZ ÖDÖN (1998), Ellenállás névmagyarosítással. *NÉ*. 20: 145–7.
- SEPSISZÉKI NAGY BALÁZS (1998), *Székelyföld falvai a XX. század végén. 1. Háromszék. Kovászna megye*. H. n.
- SUCIU = SUCIU, CORIOLAN, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania I–II*. București, 1967–1968.
- SZABÓ G. FERENC (1998), *A vásározás emlékei középkori helységneveinkben*. Nyíregyháza.
- SZABÓ T. 2. = *Szabó T. Attila történeti helynévgyűjtése 2. Háromszék*. SZABÓ T. ATTILA kéziratosságyűjtéséből közzéteszi HAJDÚ MIHÁLY és SLÍZ MARIANN. Bp., 2001.
- SZABÓ T. 8. = *Szabó T. Attila történeti helynévgyűjtése 8. Csík-, Gyergyó- és Káraszonszék*. SZABÓ T. ATTILA kéziratosságyűjtéséből közzéteszi HAJDÚ MIHÁLY, MAKAY EMESE és SLÍZ MARIANN. Bp., 2006.
- SzékOkI. = *Székely oklevéltár I–VII*. Szerk. SZABÓ KÁROLY, később SZÁDECZKY LAJOS. Kolozsvár, 1872–1898. [VIII.] Közzéteszi BARABÁS SAMU. Bp., 1934.
- SzékOkI. ÚS. = *Székely Oklevéltár. Új sorozat I–*. Közzéteszi DEMÉNY LAJOS és PATAKI JÓZSEF. Bukarest, 1983–.
- SzT. = *Erdélyi magyar szótörténeti tár I–*. Szerk. SZABÓ T. ATTILA és munkatársai. Bukarest–Bp.–Kolozsvár, 1975–.
- TESz. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*. Főszerk. BENKŐ LORÁND. I–III. Bp., 1967–1976. IV. *Mutató*. Bp., 1984.
- TÓTH VALÉRIA (2005), Változásmoდეllek a településnevek körében. *NÉ*. 27: 125–36.

TörtTár. 28. = *Magyar Történelmi Tár 3. sor. III. köt. (XXVIII. köt.). Székely Oklevéltár 1219–1776.* Közzéteszi BARABÁS SAMU. Bp., 1934.

Tsz. = *Magyar tájszótár.* Buda, 1838.

ÚMTsz. = *Új magyar tájszótár I.* Főszerk. B. LŐRINCZY ÉVA. Bp., 1979–.

